

Aan de Gemeenteraad van Enschede

DATUM
27 februari 2025

ONS KENMERK
2500005129

BEHANDELD DOOR
D. Kosar

UW BRIEF VAN

UW KENMERK

DOORKIESNUMMER

ONDERWERP

Evaluatie referendumtraject Recreatiepark het Rutbeek

Geachte leden van de Raad,

Via deze brief bieden wij u de evaluatie aan van het referendumproces over de gewijzigde vaststelling bestemmingsplan "Recreatiepark Rutbeek". Zoals vastgelegd in de verordening, is de referendumcommissie verantwoordelijk voor het evalueren van elk referendumproces. Tevens heeft u in uw besluit¹ van 10 juni 2024 aangegeven dat de referendumcommissie leidend is in het uitvoeren van een integrale evaluatie van het referendumproces.

Werkwijze evaluatie

De referendumcommissie heeft naar aanleiding van de opgedane ervaringen met het referendumtraject inzake gewijzigde vaststelling van het bestemmingsplan "Recreatiepark Rutbeek" een reconstructie gemaakt van het proces tussen 20 maart 2024 en 10 juni 2024. De reconstructie bestaat uit drie volgtijdelijke deelprocessen: (1) voorbereiding op het verzoek, (2) indiening van het verzoek, en (3) besluitvorming in de gemeenteraad. Per deelproces heeft de referendumcommissie, naast de reconstructie, een aantal aandachtspunten benoemd.

Samenvatting aandachtspunten

De aandachtspunten heeft de referendumcommissie ontleend aan drie bronnen. De eerste bron zijn de eigen ervaringen. De tweede bron zijn de ervaringen van de indiener van het inleidend verzoek: Actiegroep 'Behoud het Rutbeek'. De derde bron zijn de ervaringen van de Raadsgriffie. Hieronder volgt een korte samenvatting van de aandachtspunten:

(1) Voorbereiding op het verzoek

- Het bleek dat er geen format beschikbaar was om te toetsen of het inleidend verzoek een voorgenomen ontwerp-raadsbesluit betreft waarover een referendum kan worden gehouden.

¹ Initiatiefvoorstel tot wijziging van de Referendumverordening, aangenomen door de Raad op maandag 10 juni 2024.

- Er bestond grote druk op het beginproces omdat tegelijkertijd de referendumcommissie werd ingesteld en de intentie werd uitgesproken tot het indienen van een inleidend verzoek. De verordening zelf bood hier weinig flexibiliteit.
- De ondersteuning van inleidende verzoeken, vanuit de gemeente, is niet in de referendumverordening geregeld. Ook de taak- en rolverdeling tussen griffie en secretaris van de referendumcommissie zou beter moeten worden uitgewerkt. Er is niet nagedacht over budgettaire consequenties van de ondersteuning. Tevens is meer duidelijkheid nodig over de rol van het college van B&W in het referendumproces, gegeven de inhoudelijke aansluiting die een inleidend verzoek moet hebben bij een raadsvoorstel.
- De organisatie werd gesteld voor belangrijke praktische uitdagingen, zoals de wijze van indienen van ondersteuningsverklaringen. Ook hier vormen de kosten van een referendum een belangrijk aandachtspunt.
- Het formulier voor de ondersteuningsverklaring bevat geen informatie over de motivatie van het inleidend verzoek op het moment van het verzamelen van de ondersteuningsverklaringen. Hiermee kan niet (formeel) worden vastgesteld waarvoor de ondersteuners hun handtekening hebben gezet. Ook de vraag in hoeverre een vraagstelling (in brede zin) al onderdeel zou moeten zijn van het formulier ondersteuningsverklaring moet zorgvuldig worden overwogen.

(2) Indiening van het verzoek

- Een belangrijk aandachtspunt betreft de vraag of de referendumcommissie mag toetsen aan een (groot) maatschappelijk belang bij zijn beslissing op het inleidend verzoek. De verordening kent de commissie hier bevoegdheden toe. Er kan discussie ontstaan of deze toetsing niet eigenlijk is voorbehouden aan de gemeenteraad.
- In de referendumverordening staan absolute termijnen. Deze termijnen houden geen rekening met bijzondere omstandigheden. Nadat het inleidend verzoek is ingediend, krijgt de referendumcommissie slechts één week om een beslissing te nemen op het inleidend verzoek. Deze termijn is in de praktijk veel te krap gebleken.
- De referendumverordening lijkt te suggereren dat de referendumcommissie na doorgeleiding van een inleidend verzoek naar een definitief verzoek, alleen nog toetst op het benodigde aantal, geldige ondersteuningsverklaringen. De referendumverordening is daarnaast niet duidelijk wanneer de gemeenteraad een besluit kan nemen over een referendumverzoek.

(3) Besluitvorming in de Raad

- De termijnen die voorgeschreven worden in de referendumverordening houden geen rekening met de werkelijkheid van besluitvorming in de gemeenteraad. Hierdoor hebben partijen verschillende belangen bij het aanhouden of juist verruimen van termijnen.
- De gemeenteraad van Enschede heeft met het aannemen van de referendumverordening besloten om ook ruimtelijke plannen referendabel te maken. De referendumcommissie adviseert de raad om te overwegen in ieder geval deze ruimtelijke plannen uit te sluiten van een referendum. Immers, ruimtelijke plannen kennen een uitgebreid participatietraject dat wettelijk is vastgelegd.

Voor een uitgebreidere beschrijving van, en toelichting op, de aandachtspunten verwijzen wij u graag naar de bijgevoegde evaluatie.

Conclusie en vervolg

De referendumcommissie wijst op aanzienlijke hiaten, onduidelijkheden en tegenstrijdigheden in de huidige referendumverordening. De door de commissie benoemde aandachtspunten vragen om een grondige herziening van de verordening. De referendumcommissie wil de gemeenteraad van Enschede graag meegeven om nogmaals te overwegen wat de raad nastreeft met de referendumverordening.

De ervaringen die de commissie onder de aandacht van de raad brengt, zijn voortgekomen uit ervaringen met één inleidend verzoek. Op het moment dat er verschillende inleidende verzoeken gelijktijdig zouden lopen, komt de redelijke, werkbare en haalbare toepassing van de verordening onder nog grotere druk te staan. Dit maakt het des te urgenter dat de raad, als opdrachtgever, goed nadenkt over de relatieve kosten en opbrengsten die verbonden zijn aan het referendum als aanvullend instrument in de lokale democratie van Enschede.

De referendumcommissie is graag bereid om (bijvoorbeeld tijdens een inloopsessie) nadere toelichting te geven op het evaluatierapport en eventuele vragen die u heeft te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,

Namens de referendumcommissie,
De voorzitter,

Prof. Dr. R. Torenvlied

Bijlage: evaluatie referendumtraject Recreatiepark het Rutbeek